

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

3/2015

ročník/volume 25

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 6

Typ článku/Type of article: vedecký článok/scientific article

Strany/Pages: 70 – 84

Dátum vydania/Publication date: 15. júl 2015/July 15, 2015

Viliam PÁLENÍK
Ekonomický ústav Slovenskej akadémie vied

STRIEBORNÁ EKONOMIKA V PODMIENKACH SLOVENSKA A OBLASTI MOŽNÉHO UPLATNENIA¹

SILVER ECONOMY IN SLOVAKIA AND POTENTIAL APPLICATION AREAS

ABSTRAKT

Cieľom predkladaného príspevku je poukázať na skutočnosť, že populácia postupne starne a svoj priestor dostáva tzv. strieborná ekonomika. Tento jav sa bude čoraz viac týkať aj Slovenska, a preto by sme sa mali na túto situáciu pripraviť. Rovnako sa v príspevku snažíme priblížiť aj oblasti, v ktorých by sa mala strieborná ekonomika, a teda samotné starnutie populácie brať ako výzva na nové podnikateľské príležitosti.

ABSTRACT

The aim of the proposed paper is to underline the fact that the population is getting progressively older and, thus, the so called silver economy emerges. This phenomenon will eventually affect also Slovakia as a country, therefore preparations for this situation should be made. Similarly we try identify areas in which the silver economy i. e. aging of the population poses challenges for new business opportunities.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

strieborná ekonomika, starnutie, ekonomika, oblasti rozvoja

KEY WORDS

silver economy, aging, economy, development areas

1. ÚVOD

V posledných rokoch Európska únia čelí prudkému starnutiu populácie. Jav je spôsobený prevažne kombináciou zvyšujúcej sa dĺžky dožitia a zároveň nižšou mierou pôrodnosti. V mnohých prípadoch sa stretávame s analýzami, ktoré sa zaoberajú vplyvmi starnutia na verejné financie, a to v spojitosti so zvyšujúcimi sa nákladmi, ktoré sú vynaložené na zdravotníctvo, starobné dôchodky a dlhodobú starostlivosť. Rovnako je však vhodné a dôležité sledovať vplyv starnutia na národné hospodárstvo, a to v kontexte zmien v objeme a štruktúre ponuky a dopytu po výrobkoch, službách, pracovnej sile a kapitáli. Striebornú ekonomiku by sme mohli zjednodušene definovať ako potenciál zastúpený inovatívnymi produktmi a službami, ktoré sú vyrobené so zámerom zvyšovať kvalitu života v narastajúcom veku. Práve vďaka starnúcim spoluobčanom sa na trhu vytvára priestor, ktorý pri správnom prístupe mnohých spoločností môže viesť k rýchlemu uspokojeniu zvyšujúceho sa dopytu strieborných spotrebiteľov. V krajinách Európskej únie sa stretávame s viacerými príkladmi toho, že seniori disponujú značnými príjmami a veľkým bohatstvom. Zároveň je potrebné pripomenúť, že potenciál tzv. strieborných

¹ Príspevok vychádza z Páleník, V. et al., 2012, s. 159 – 191.

spotrebiteľov² je v jednotlivých krajinách pomerne rozdielny, pretože je veľmi determinovaný mierou bohatstva tejto skupiny seniorov. Napríklad v Nemecku v roku 2003 občania starší ako 45 rokov mali podiel na celkových tržbách zo spotrebných produktov až 63,3 %. Do značnej miery je tento jav spôsobený zmenou prístupu starších k úsporám. Kým v minulosti mali staršie generácie snahu uchovávať hodnotu s cieľom dedenia, v súčasnosti sa dostáva do popredia momentálna spotreba aktuálne vlastnených statkov.³

Prevažná časť dnešných strieborných spotrebiteľov sú tzv. baby boomeri⁴ (populácia z povojnovej pôrodnosti medzi rokmi 1946 – 1964). Ide o dôchodcov, o ktorých môžeme povedať, že sa tešia omnoho lepšiemu zdraviu než ich predchodcovia a práve títo dôchodcovia menia zaužívané predstavy neaktívneho trávenia svojho dôchodku. Čoraz častejšie sa stretávame s dôchodcami, ktorí svoj dôchodok chcú prežiť aktívnejšie, a to spoznávaním nových miest, často aj exotických⁵, cestovaním, módou, ako aj využívaním súčasných technických vymožeností. Rovnako môžeme pozorovať aj odlišné medziľudské väzby než to bolo u ich predchodcov. Legislatíva len v ojedinelých prípadoch reflektuje potreby strieborných spotrebiteľov. Aj na spotrebiteľskom trhu je v súčasnosti pomerne malé množstvo pre nich špeciálne vyvinutých produktov. V posledných rokoch však nastáva v tejto oblasti mierny pokrok. V neposlednom rade je vhodné sa na starších pozeráť aj ako na generáciu s vysokým zastúpením osôb oplývajúcich bohatými skúsenosťami, poznaním a múdrosťou. Bolo by pre ekonomiku Slovenska prospešné využiť ich vitalitu, cenné skúsenosti a aktívne ich zapojiť do sociálneho prostredia.

2. ROZVOJ STRIEBORNEJ EKONOMIKY V EURÓPSKOM KONTEXTE

Jedným z hlavných cieľov stratégie Európa 2020 je dosiahnutie rastu charakterizovaného ako inteligentný, udržateľný a inkluzívny. Snaha spočíva v podpore vedomostnej ekonomiky a inovácií. Práve ich podpora je prostriedkom na zabezpečenie udržateľného rastu a vysokej zamestnanosti. Na dosiahnutie stanovených cieľov je nevyhnutné vychádzať z demografického vývoja a ním vyvolaných zmien na pracovnom trhu. Inteligentný rast by mal pomáhať ľuďom pracovať dlhšie a podporovať prostredie na vývoj špecifických tovarov a služieb. Je vhodné a zároveň potrebné podporovať zdravšie a aktívnejšie starnutie, a tým predchádzať preťaženiu verejných služieb, čo vedie k udržateľnému rastu.

² Striebornú ekonomiku tvoria spotrebiteľia vo veku nad 50 rokov. V našom príspevku členíme populáciu do týchto troch skupín: 50 – 64 rokov (tzv. starnúci), 65 – 79 rokov (tzv. starí), nad 80 rokov (tzv. najstarší).

³ Ekonomické dáta podľa veku osôb sa v štandardných štatistikách nesledujú, a preto čerpáme z literatúry [8].

⁴ V demografickej terminológii sa do generácie tzv. baby boomerov zaraďujú kohorty s povojnovými rokmi narodenia 1946 až 1964 napriek tomu, že od roku 1957 bol zaznamenaný už pokles v pôrodnosti. V súčasnosti sa táto generácia dostáva do dôchodkového veku, čo podľa ekonómov výrazne zaťažuje sociálny systém krajiny.

⁵ Dôchodcovia zo západnej Európy vnímajú postkomunistické krajiny svojím spôsobom ako exotické vzhľadom na to, že v čase ich produktívneho veku im nebolo umožnené tieto krajiny navštíviť. Naopak, vzdialené destinácie sú pre obyvateľov exotické, avšak dôchodcovia západnej Európy ich už navštívili a nevnímajú ich ako exotické. Treba však poznamenať, že s pribúdajúcim vekom sa dôchodcovia začínajú vyhýbať veľmi dlhým presunom.

Európsky parlament a Rada vyhlásili rok 2012 za rok aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami s cieľom upriamiť pozornosť na ideu aktívneho starnutia na všetkých úrovniach. Hlavnými oblasťami tejto iniciatívy sú:

- zamestnanosť,
- participácia v spoločnosti,
- zdravie a nezávislé bývanie,
- intergeneračná solidarita. [3]

Naliehavosť témy populačného starnutia si uvedomuje aj Výbor regiónov [4], ktorého členovia diskutovali o možnostiach, akými sa Európska únia môže vyrovnávať s dôsledkami starnutia obyvateľstva. Vo všetkých krajinách nastane rýchle starnutie, pričom v niektorých regiónoch sa tento jav bude kompenzovať vysokou mierou imigrácie. Toto však nebude platiť všade, čo spôsobí, že v regiónoch, ktoré sú pre imigrantov neatraktívne, nastane progresívne starnutie až úbytok populácie. Výbor regiónov považuje preto za potrebné, aby sa na problematiku hľadelo zo širšej demografickej perspektívy berúc do úvahy intergeneračnú solidaritu, porozumenie medzi rôznymi kohortami a vidieckym a mestským obyvateľstvom. Diskusia by sa mala zamerať na tri hlavné aspekty:

- zdravé starnutie,
- participáciu na pracovnom trhu a produktivitu,
- prístup k službám a prostriedkom.

Vplyv starnutia v Európe na zdravie a sociálny systém sledoval aj Európsky hospodársky a sociálny výbor. [15] V oblasti zdravotníctva by sa mali členské štáty zamerať na skvalitnenie preventívnej a sociálnej starostlivosti, podporu domovov dôchodcov a vytváranie decentralizovanej infraštruktúry v sídlach, kde majú starší ľudia možnosť priameho kontaktu s medikmi alebo opatrovníkmi. Na európskej úrovni je potrebné uznesenie o Európskej charte práv a povinností starších osôb vyžadujúcich dlhodobú starostlivosť a pomoc. Výbor sa špeciálne vyjadroval o týchto oblastiach:

- *prevencia*: starým ľuďom treba poskytnúť prostredie, ktoré bude stimulovať ich aktívne pôsobenie; o to sa treba postarať najmä po odchode z pracovného života,
- *zdravotné služby*: musia byť integrované a personalizované. Pacient má byť v centre pozornosti, aktívne zapojený do liečby, vyvíjanie pomôcok primeraných veku,
- *opatrovateľské služby*: zabezpečenie rehabilitácie tak, aby sa pacient mohol vrátiť do plnohodnotného života, tvorba vhodného prostredia pre starších,
- *výskum* vo vyššie uvedených oblastiach,
- *vývoj nových technológií*: starnutie predstavuje okrem iného aj ekonomický potenciál, ktorý sa dá využiť v prospech inovácií a zlepšení,
- *finančná udržateľnosť*: starostlivosť sa platí z prostriedkov sociálneho systému. Sú tendencie prenášať časť výdavkov na súkromné spoločnosti. Toto si vyžaduje dômyselný systém a kontrolu.

Európsky hospodársky a sociálny výbor rovnako verí, že ďalším užitočným prvkom je vytváranie lokálnych sietí pre starých ľudí. Je to preto, že starší majú čo ponúknuť spoločnosti. Takto môžu vznikať multigeneračné centrá, dobrovoľnícke akcie, rovnako ako poskytovanie 24-hodinovej starostlivosti v prípade potreby. V striebornej ekonomike výbor vyzdvihol, že mnohí baby boomeri disponujú nezanedbateľnou

kúpnu silou, a to napriek ich zvyšujúcemu sa veku. V úlohe spotrebiteľov budú generovať rastúci dopyt po adekvátnych produktoch a službách, čo je príležitosťou na naštartovanie rastu a zamestnanosti. Ako príklad uvádza farmaceutické výroby, domácu starostlivosť a cestovanie. [6]

Na druhej strane spotrebiteľská sila dôchodcov môže podporiť rast regionálnej ekonomiky, zvlášť tej, ktorá je z prírodnej stránky atraktívna pre staršie ročníky a zároveň poskytuje adekvátne prispôbené služby. Takto adaptované regióny sa zvyčajne špecializujú na služby, zdravotné zabezpečenie (farmaceutika, biotechnológie a medicínska starostlivosť), voľnočasové aktivity, kultúru a vzdelávanie, turizmus, finančné služby a starostlivosť o domácnosť. Medzi najvýznamnejšie takto špecializované lokality patria predovšetkým pobrežné oblasti južnej a západnej Európy, Alpy, Pyreneje, Centrálny masív a Korzika, ktoré sa vyznačujú vysokým zastúpením staršej populácie.

Rozvoj striebornej ekonomiky našiel podporu aj v priamom financovaní z fondov Európskej únie. Ako príklad môžeme uviesť oblasť Andalúzie. V tomto regióne sa z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja cez schému verejného obstarávania financujú projekty firiem, ktoré vyvíjajú rôzne tovary na uspokojenie dopytu starších, pričom sú primárne zamerané na zdravotnícky sektor. [14]

3. POTENCIÁLNE OBLASTI ROZVOJA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Starší spotrebiteľia v minulých rokoch dodržiavali zvyklosti, ktoré boli výsledkom predchádzajúcich skúseností. Išlo o ľudí, ktorí boli konzervatívni a cenovo citliví spotrebiteľia. V súčasnosti sa z mnohých štúdií venovaných starším môžeme dozvedieť, že sú ako spotrebiteľia omnoho informovanejší a presne vedia, aké sú ich potreby a túžby, omnoho viac zvažujú a preverujú svoje možnosti a cena už nie je tým rozhodujúcim faktorom, ale iba jedným z ostatných. Dané predpoklady však nemožno generalizovať na celú staršiu generáciu, ale len na starších so stabilnou a relatívne vysokou úrovňou príjmov, ako napríklad na starších ľudí pochádzajúcich zo starých členských krajín Európskej únie. Ekonomika európskych krajín, a teda aj naša ekonomika, by mala byť pripravená na túto zmenu v štruktúre spotrebných tovarov a služieb preferovaných staršími. Preto je vhodné poukázať na niektoré možné oblasti, ktoré by bolo potrebné prispôbiť potrebám starších. Zamierujeme sa na poukázanie zahraničných príkladov, ktoré by bolo možné uplatniť a zrealizovať aj v podmienkach Slovenska.

3.1. Pôdohospodárstvo a potravinársky priemysel

Dopyt na striebornom trhu tvoria ľudia, ktorí vzhľadom na vek viac dbajú o ochranu svojho zdravia a svoju pozornosť venujú životospráve. Dôsledkom tejto snahy sú, samozrejme, aj zvýšené požiadavky na kvalitu stravovania. Zvyšuje sa dopyt po tzv. biovýrobkoch, výživových doplnkoch, ako aj potravinách, ktoré ponúkajú pridanú hodnotu oproti bežne dostupným potravinám s nižšou trhovou hodnotou. Strieborná populácia je vzhľadom na vek náchylnejšia na starostlivosť o svoje zdravie, tvoria ju ľudia, ktorí trpia tzv. chorobami starších, napr. osteoporózou a cukrovkou. Dá sa teda povedať, že často ide o ľudí, ktorým sa práve vek podpísal pod zhoršenú fyzickú kondíciu. Všetky tieto skutočnosti sú dôvodom na zdravšie stravovanie a zmenu životného štýlu. V posledných rokoch preto môžeme v krajinách s rozvinutou ekonomikou sledovať exponenciálne sa zvyšujúci dopyt po zdravších potravinách, prírodných, resp. omladzujúcich výrobkoch vyhľadávaných na oddialenie

spomínaných neuhov spojených so starnutím⁶. Práve táto oblasť a výrobky daného charakteru sú výzvou pre slovenské poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel, aby sa zamerali na ich veľkovýrobnú produkciu. Rovnako dôležitými odvetvami v našich podmienkach sú vodné hospodárstvo a lesníctvo, a to v súvislosti s turizmom.

Obchody ponúkajúce zdraviu prospešné výrobky, biopotraviny, nápoje, ako aj poradcovia zdravej stravy a životosprávy sú čoraz úspešnejší a vyhľadávanejší. V západných štátoch je bežné, že tento spôsob predaja zastrešuje jedna spoločnosť alebo miesto, ktoré potom poskytuje kompletnú starostlivosť v oblasti výživy. [7]

3.2. Stavebníctvo

Rovnako oblasť stavebníctva môže využiť potenciál, ktorý poskytuje strieborná ekonomika. Mnohí už nepracujúci dôchodcovia, teda dôchodcovia bez akéhokoľvek časového obmedzenia, ktorí sú slušne zabezpečení vo svojom dôchodkovom veku, opúšťajú pôvodné bydliská a premiestňujú sa na iné miesta. Vo svete môžeme vidieť mnohé príklady takto vytvorených miest, napríklad Sun City v USA alebo Seniorpolis vo Fínsku. Podobne môže ísť o oblasti, kde sa sústreďujú nepracujúci ľudia z bohatších štátov EÚ, ako napríklad južné oblasti Európy (Toskánsko, Costa del Sol, Baleárske ostrovy). Práve v tom treba podľa švédskej vládnej komisie hľadať pozitívne prejavy, a to vo forme pozitívnych účinkov na regionálnu ekonomiku. Budovaním týchto oblastí a ich udržiavaním vzniká šanca na podporu zamestnania v lokálnom zmysle. [2]

3.3. Doprava

Kvalitu života starších do značnej miery ovplyvňuje ich mobilita, možnosť pohodlného presunu z miesta na miesto, a to samostatne bez pomoci blízkych. Príkladom môže byť využívanie technológie aktívnej bezpečnosti, ktorá sa v dnešnej dobe už aplikuje do niektorých modelov áut, navyše vďaka tomu, že zjednodušuje jazdu, je užitočná pre všetky generácie. Ďalším príkladom môže byť bezbariérový prístup do obydli starších. Vzhľadom na to, že na Slovensku sa rozrástol automobilový priemysel, stálo by za úvahu prispôsobiť a zamerať výrobu práve na vývoj a implementáciu obdobných zariadení vyvíjaných s cieľom zjednodušiť život starších. Podľa K. Gretschmanna z Rady EÚ by sa predaj áut mohol zvýšiť o 5 až 8 %, ak by sa ich výrobcovia špecializovali na strieborný trh a vyrábali kompatibilné zariadenia. [10]

3.4. Ubytovacie a stravovacie služby, zábava a rekreácia

Slovensko má ako krajina veľký potenciál na profitovanie z prejavujúcich sa záujmov starších. Možnosťou pre Slovenskú republiku by bolo aj spojenie služieb cestovného ruchu s rekreačnými a zážitkovými aktivitami. Ako jeden z najbohatších regiónov minerálnych prameňov, turistických chodníkov, vyhlíadok a kúpeľov by si Slovensko malo budovať podmienky na to, aby sa tieto miesta dali využiť v striebornej ekonomike. Ako odporúčania môžeme uviesť potrebu zlepšenia podmienok prístupu seniorov na odľahlé miesta, teda zlepšenie štruktúry dopravnej

⁶ Z dôvodu nižších priemerných príjmov slovenských domácností a vzhľadom na našu príjmovú stratifikáciu väčšina seniorov na Slovensku stále preferuje cenu pred kvalitou. Očakávame, že postupom konvergenčných procesov sa spotrebiteľské správanie našich seniorov bude približovať správaniu starších vo vyspelých ekonomikách.

siete, prispôsobenie dopravných prostriedkov potrebám staršej fyziológie, rovnako ako ponuku služieb vyhovujúcich starším (rôzne zábaly, masáže, cvičenia, vychádzky).

3.5. Zdravotníctvo a sociálna pomoc

Opatrovateľky zo Slovenska často odchádzajú za prácou do Rakúska, Nemecka aj Talianska, kde sa venujú opatrovaniu ľudí vo vysokom veku. V mnohých prípadoch ide o dlhodobú starostlivosť. Pracovná sila je vyvezená formou sprostredkovania alebo agentúr. Pre seniorov je niekedy nevyhnutá dlhodobá starostlivosť v podobe pomoci s nákupmi, umývaním, upratovaním, pri veľmi starých osobách ide o komplexnú výpomoc s každodennými úkonmi. V slovenských pomeroch sa často denná starostlivosť zabezpečuje neformálnymi opatrovateľmi s výnimkou domovov dôchodcov, denných centier alebo komunitných služieb. Z demografických vekových dôvodov v mnohých krajinách vzniká problém udržateľnosti tohto systému do budúcnosti.

3.6. Finančné a poisťovacie služby

V jednotlivých fázach života môžeme vidieť rozličné sklony, a to buď k šetreniu, alebo k spotrebe. Kým zástupcovia mladšej generácie majú tendenciu požívať si, staršia generácia, naopak, uprednostňuje akumulovanie majetku. Tento jav môžeme sledovať aj v oblasti poisťovníctva. Starší ľudia preferujú vo finančníctve nízkorizikové produkty, ktoré vykazujú vysoké známky spoľahlivosti, čiže môžeme povedať, že si vyžadujú veľmi špecifický prístup. Preto ak chce inštitúcia upútať túto vekovú skupinu, mala by sa sústreďovať na osobné poradenské služby (v Nemecku len 16 % seniorov vykonáva transakcie cez internet). Strieborný trh poskytol priestor na zavedenie reverznej hypotéky. Ide o produkt v zmysle „spätnej hypotéky“, keďže banka sa zaviazá vyplatiť seniorovi jednorazovú sumu peňazí alebo pravidelné anuity pod podmienkou, že po smrti daného zákazníka pôjde nehnuteľnosť buď do rúk banky, alebo pozostalí dostanú možnosť vyplatiť spätne banke dlh seniora aj s úrokom a nehnuteľnosť im ostane.

3.7. Vzdelávanie

Perspektívne treba počítať aj s možnosťami ďalšieho vzdelávania obyvateľov v strednom a vyššom veku. So zvyšujúcim sa vekom dožitia sa zvýši hranica odchodu do dôchodku. Ľudia budú pracovať dlhšie a rovnako po odchode do dôchodku budú dlhšie poberať rentu.⁷

Pozornosť je však potrebné upriamiť aj na hlavné problémy, ktoré môžu vzniknúť v rámci celoživotného vzdelávania. Ako prvý sa javí súčasné zanedbávanie vzdelávacích potrieb starších, ktorí sa často považujú za obyvateľstvo s malou schopnosťou učiť sa, čo neplatí. Ďalším problémom môže byť lepšie využitie akumulovaného sociálneho kapitálu pomocou kontinuálneho vzdelávacieho procesu.

⁷ *Predlžovanie veku dožitia si spravidla vyžaduje aj zvýšenie zákonného veku nároku na starobný dôchodok. Dodatočný vek dožitia sa v určitom pomere rozdeľuje medzi dodatočné obdobie práce a dodatočné poberanie dôchodku. Tento pomer má byť výsledkom širokého verejného diskurzu. Podotýkame, že ide o priemerný vek dožitia a preto jednotlivé osudy môžu byť značne rozdielne. Správnejšie je uvažovať priemerný vek dožitia v dobrom zdraví. Napríklad pri predĺžení priemerného veku dožitia o 3 roky by mohol byť oddialený odchod do starobného dôchodku o 2 roky a jeho poberanie by sa tým predĺžilo o 1 rok. Stále by to bolo výhodnejšie ako náš súčasný pomer približne 3 : 1, keď pracujeme tri dekády a starobné dôchodky poberáme jednu dekádu.*

Ako posledná sa uvádza potreba intergeneračného prostredia so vzdelávaním „šitým na mieru“ pre jednotlivé životné etapy. [10]

4. KÚPEĽNÍCTVO A KÚPEĽNÝ RUCH NA SLOVENSKU (PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA)⁸

Slovenské kúpeľníctvo je svojou činnosťou na pomedzí zdravotníctva a cestovného ruchu. Kúpeľníctvo patrí medzi typické strieborné odvetvia, o čom svedčí aj vysoký priemerný vek návštevníkov kúpeľov, ktorý sa v súčasnosti pohybuje na úrovni približne 45 – 55 rokov. Priemerný vek návštevníkov sa však za posledných desať rokov podstatne znížil (v roku 2004 bol na úrovni okolo 70 rokov) najmä z dôvodu, že čoraz viac mladších klientov navštevuje kúpele v rámci pobytov orientovaných na prevenciu.⁹ Vzhľadom na svoje špecifiká a atraktivnosť z pohľadu domácej, ale aj zahraničnej klientely je stále akousi „vlajkovou loďou“ cestovného ruchu, ktorý sa v roku 2013 podieľal na tvorbe hrubého domáceho produktu (ďalej aj „HDP“) približne 2,7 %.¹⁰ Cestovný ruch (ďalej i „CR“) je dôležitý aj z pohľadu vytvárania pracovných príležitostí, pričom sa môže významným spôsobom podieľať na zmierňovaní regionálnych rozdielov. Na porovnanie uvádzame, že odvetvie európskeho cestovného ruchu tvorí v súčasnosti približne 1,8 milióna najmä malých a stredných podnikov vytvárajúcich zhruba 9,7 milióna pracovných miest,¹¹ pričom toto odvetvie sa podieľa na tvorbe HDP približne 5 – 6 %.¹² Slovenská republika má teda z tohto pohľadu v porovnaní s priemerom EÚ významný priestor na rast daného odvetvia.

Táto skutočnosť je dôležitá aj preto, že Slovensko stojí aktuálne pred veľkou výzvou súvisiacou s demografickými zmenami prebiehajúcimi v krajinách Európskej únie. Podľa prognózy Eurostatu by sa mal podiel seniorov nad 65 rokov zvýšiť v rozmedzí rokov 2013 – 2080 z 18,2 % na 28,7 %. Už teraz však možno povedať, že rozdiely medzi súčasnými a budúcimi dôchodcami budú značné. Možno predpokladať, že budúci dôchodcovia, najmä z regiónov EÚ s vyššími príjmami, budú mať vyššie nároky na voľnočasové aktivity i kvalitu zdravotnej starostlivosti. Aj v súvislosti s tým, že starší ľudia sa budú snažiť viesť aktívnejší život a budú chcieť eliminovať nepriaznivé vplyvy súčasného životného štýlu (nedostatok pohybu, stres, nevhodná strava), dá sa očakávať zvyšovanie dopytu po kúpeľných službách aj v rámci preventívnych pobytov.

Z tohto dôvodu je zaujímavé, že podľa výsledkov Eurobarometra realizovaného v januári 2014 na vzorke 31 122 respondentov v štátoch EÚ28 a v ďalších siedmich krajinách (Turecko, Macedónsko, Island, Nórsko, Srbsko, Čierna Hora a Izrael) približne 13 % respondentov z EÚ28 uviedlo ako hlavný motív cestovania wellness pobyty alebo kúpeľnú liečbu (najviac Lotyšsko – 36 %, Luxembursko – 24 %,

⁸ Štúdiá vychádza z Páleník, V. et al., 2014, s. 52 – 60.

⁹ Pozri na <http://hnp poradna.hnonline.sk/poradca-156/klientela-kupelov-je-coraz-mladsia-303249>, dostupné k 10. 10. 2014.

¹⁰ Slovenská agentúra pre cestovný ruch (ďalej „SACR“) (2013): Štatistické údaje CR na Slovensku 2013 – 2012.

¹¹ Podľa údajov Štatistického úradu SR (2012) tvoril podiel pracovných miest v charakteristických odvetviach cestovného ruchu na celkovom počte pracovných miest za ekonomiku v roku 2009 zhruba 5,5 %.

¹² Pozri <http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=104564>, dostupné k 10. 9. 2014.

Rakúsko – 24 %, Švédsko – 23 % a Francúzsko – 21 %).¹³ Z pohľadu veku približne 15 % starších ľudí nad 55 rokov uvádzalo práve tento dôvod ako hlavný.

Medzi faktory, ktoré sú pre starších ľudí dôležité pri rozhodovaní, či opakovane strávia dovolenku na rovnakom mieste, môžeme zaradiť najmä prírodné scenérie a počasie (42 %), kvalitu ubytovacích služieb (28 %), kultúrne a historické pamätihodnosti (28 %). Pre starších ľudí v porovnaní s mladšou vekovou skupinou bol rozhodujúci aj faktor dostupnosti pre ľudí so špeciálnymi potrebami (bezbariérovosť a pod.). V tejto súvislosti je možné pozitívne hodnotiť zakomponovanie cieľa podpory projektov kúpeľných miest vrátane zvýšenia počtu kúpeľných zariadení s bezbariérovým prístupom v Stratégii rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR (2013).

Prieskum tiež ukázal, že iba približne 19 % starších respondentov považovalo za rozhodujúci faktor všeobecnú cenovú hladinu oproti 28 % respondentov vo vekovej skupine 40 – 54 rokov a 32 % vo vekovej skupine 25 – 39 rokov. Ako najčastejší zdroj informácií rozhodujúcich pri výbere destinácií starší ľudia uvádzali odporúčania priateľov a známych (44 %), vlastné skúsenosti (31%), ale aj internetové stránky (28 %) a cestovné kancelárie (22 %). Približne 51 % respondentov sa vyjadrilo, že minuloročnú dovolenku strávil v zahraničí, avšak v rámci členskej krajiny EÚ28. Približne 48 % respondentov nad 55 rokov uviedlo, že si v minulom roku dovolenku nemohli dovoliť z finančných dôvodov. V roku 2014 plánovalo stráviť dovolenku vo svojej krajine približne 54 % starších ľudí EÚ28. Zaujímavý je tiež fakt, že Svetová organizácia cestovného ruchu (UNWTO) očakáva v rámci Európy do roku 2020 najrýchlejší rast cestovného ruchu v regiónoch strednej, východnej a južnej Európy. Podľa tohto zdroja stredná a východná Európa majú do roku 2020 pritiahnúť o 40 miliónov návštevníkov viac ako západná časť starého kontinentu.

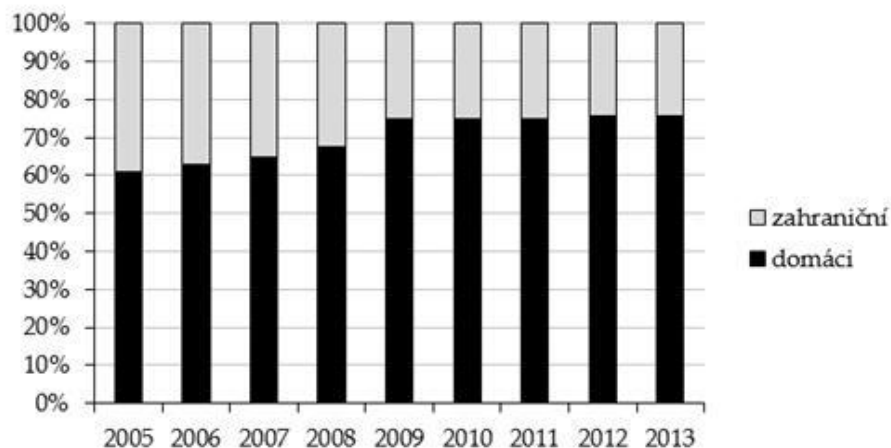
Otázne preto je, akú stratégiu si v tejto súvislosti zvolí Slovensko, aby sa jeho potenciál čo najviac využil. Slovensko má svojou geografickou polohou a veľkým počtom minerálnych a termálnych prameňov výborné podmienky na rozvoj kúpeľníctva. Tento sektor na globálnej úrovni rástol v rokoch 2007 – 2013 rýchlejším tempom ako HDP. Do budúca podporujú pokračovanie tohto trendu viaceré faktory, ako napríklad rast strednej vrstvy obyvateľstva v globálnom meradle, posun v správaní smerom k väčšej osobnej zodpovednosti za svoje zdravie, rast cestovného ruchu spojeného s wellness a liečebnými kúpeľmi. Pri raste tržieb môžeme aj v prípade slovenského trhu očakávať podobné pozitívne multiplikačné efekty vo vzťahu k tvorbe nových pracovných miest ako v Európe, kde sa predpokladá, že v sektore kúpeľníctva bude treba do roku 2018 vytvoriť okolo 230-tisíc nových pracovných miest. [11]

Podľa údajov Štatistického úradu SR v roku 2013 navštívilo kúpele na Slovensku spolu 278 429 ľudí, z toho podiel domácej klientely tvoril približne 75,5 % (graf č. 1). Počet návštevníkov kúpeľov v rozmedzí rokov 2005 až 2008 stúpala, avšak v dôsledku finančnej krízy klesol medzi rokmi 2008 – 2009 približne o 15 %

¹³ Nemci uvádzali medzi najčastejšie motívy dovolenku pri mori (44 %), návštevu rodiny, priateľov a známych (32 %) a cestu za prírodnými krásami (38 %). Tieto tri dôvody najčastejšie uvádzali ako hlavný motív aj starší ľudia (vo veku 55+) z EÚ28.

(v absolútnom vyjadrení sa znížil približne o 43,5 tisíca,¹⁴ čo znamenalo pokles z 284 806 na 241 309 ľudí). V súčasnosti celkový počet návštevníkov kúpeľov nedosahuje predkrízovú úroveň predovšetkým preto, že sa výrazným spôsobom znížil objem zahraničnej klientely, ktorá bola v absolútnom vyjadrení v roku 2008 na úrovni 92 755, avšak v roku 2013 už dosahovala len úroveň 68 118. Kapacity liečebných kúpeľov sa využívajú v priemere zhruba na 60 % (SACR, 2014), čo je v porovnaní s ostatnými ubytovacími kapacitami podstatne viac.¹⁵ Nevyužité kapacity v oblasti kúpeľníctva, ale aj cestovného ruchu ako takého predstavujú veľký potenciál práve v súvislosti s nadchádzajúcim demografickými trendmi.¹⁶

Graf č. 1: Podiel zahraničných a domácich návštevníkov na celkovom počte návštevníkov kúpeľov v SR, 2005 – 2013¹⁷

Zdroj: spracované z údajov SACR

Podiel kúpeľného turizmu na celkovej návštevnosti ubytovacích zariadení je podľa údajov SACR dlhodobo na úrovni približne 7 %.¹⁸ V štruktúre návštevníkov slovenských kúpeľov tvorili zahraniční klienti v roku 2013 približne 25 %. V tabuľke č. 1 je uvedených sedem najvýznamnejších krajín z pohľadu návštevnosti kúpeľov, z ktorých pochádzalo až 85,5 % zahraničných návštevníkov. Suverénne najviac zahraničných návštevníkov slovenských kúpeľov pochádza z Českej republiky nasledovanej Nemeckom, Ruskom a Izraelom. Význam susedných krajín pre zahraničnú návštevnosť kúpeľov dokumentuje fakt, že okolité krajiny sa s výnimkou Maďarska podieľajú na viac ako polovici prílevu zahraničných klientov do Slovenskej republiky (ďalej „SR“).

¹⁴ Tento výrazný pokles súvisel najmä so znížením počtu zahraničnej klientely, keďže v rozmedzí rokov 2008 – 2009 sa znížil počet zahraničných kúpeľných návštevníkov približne o 32 429 (pokles z 92 755 na 60 326 ľudí).

¹⁵ Celoročné využitie kapacity ubytovacích zariadení je na Slovensku veľmi nízke, o čom svedčí fakt, že v roku 2012 sa stále lôžka využívali len na úrovni približne 22 %.

¹⁶ Vývoj domácej klientely našich kúpeľov do značnej miery závisí aj od vývoja spotrebiteľského potenciálu slovenských strieborných návštevníkov. Podrobnejšie sa tomuto aspektu venuje kapitola 2.5. v [18].

¹⁷ Po vstupe Slovenska do schengenského priestoru (od roku 2007) nie sú k dispozícii údaje o celkovom počte prichádzajúcich ľudí do našej krajiny. Počet návštevníkov zachytáva teda počet ubytovaných turistov.

¹⁸ Podiel kúpeľného turizmu na celkových tržbách bol podľa údajov SACR v roku 2013 na úrovni 19,8 %, teda je nezanedbateľnou súčasťou cestovného ruchu na Slovensku.

Tabuľka č. 1: Návštevnosť kúpeľov v SR podľa krajín, 2013

Krajina	Počet návštevníkov	Podiel zahraničných návštevníkov (v %)	Podiel spolu (v %)
Česká republika	25 618	37,6	9,2
Nemecko	10 915	16,0	3,9
Rusko	5 732	8,4	2,1
Izrael	5 693	8,4	2,0
Poľsko	4 169	6,1	1,5
Rakúsko	3 221	4,7	1,2
Ukrajina	2 879	4,2	1,0
Spolu za 7 najvýznamnejších krajín	58 227	85,5	20,9
Zahraniční návštevníci spolu	68 118	.	24,5
Domáci návštevníci spolu	210 311	.	75,5
Spolu SR	278 429	.	100,0

Zdroj: spracované z údajov SACR

Dôležitou otázkou z pohľadu využitia potenciálu slovenského kúpeľníctva a kúpeľného cestovného ruchu je, do akej miery reflektuje svetové trendy. Vo všeobecnosti možno povedať, že tieto trendy sa značne líšia v jednotlivých krajinách.¹⁹ Napríklad v ázijsko-pacifickom regióne sa kúpele snažia prilákať zahraničných klientov rozšírením ponúk procedúr o tie, ktoré sú populárne v domovskej krajine klientov. Napr. na Maldivách, ktoré sú v súčasnosti top destináciou pre čínskych turistov, kúpele počas ich pobytu ponúkajú aj možnosť využitia tradičnej čínskej medicíny. Vo svete sa tiež rozvíja tzv. farm-to-spamovement, pod ktorým treba rozumieť budovanie partnerstva liečivých kúpeľov s miestnymi farmármi. Kúpele sa tak snažia svojim klientom zabezpečiť najvyššiu kvalitu potravín. V oblasti marketingu kúpele tiež mnohokrát vytvárajú on-line diskusné skupiny/fóra, na ktorých sa hostia môžu podeliť so svojimi skúsenosťami. Mnohé kúpeľné zariadenia, ktoré poskytujú svoje služby skôr na princípe wellness, sa snažia v starostlivosti o klientov zamerať na tzv. celý ekosystém krásy, teda na starostlivosť o zovňajšok (pleť, vlasy a i.), úpravu stravovacích návykov, spánku, fyzickej aktivity, ale aj na nadobudnutie alebo upevnenie emocionálnej krásy (sebavedomie, charisma). Tento trend je založený na tom, že ak človek vyzerá krajšie, cíti sa istejšie, lepšie, sebavedomejšie, tak to bude pozitívne vplývať aj na jeho zdravie a fyzickú schránku.

Kúpele sa tiež usilujú reagovať na zvýšený dopyt strieborných návštevníkov po tzv. anti-ageingtreatments, teda po ošetrovaniach zameraných na zmiernenie starnutia prispôbením balíka procedúr aj tomuto segmentu trhu. Špeciálne pre seniorov niektoré kúpele zahŕňajú do ponuky rôzne meditačné cvičenia a snažia sa reagovať na zvýšený dopyt seniorov po väčšej spätosti s prírodou. V zahraničí sa v tejto súvislosti používa pojem „earthing“. Vo všeobecnosti sa ukazuje, že takéto procedúry (napr. chôdza naboso a i.) pozitívne pôsobia pri liečbe niektorých zápalových ochorení, poskytujú úľavu pri bolesti a podporujú zdravý spánok. Niektoré kúpele začali poskytovať najmä pre seniorov programy spojené s tzv. digital detoxom. Ide o pobyty zamerané na oddych od digitálnych technológií, čo by klientom mohlo

¹⁹ Pozri http://hotelexecutive.com/business_review/3533/spa-industry-trends-that-touch-the-guest, dostupné k 23. 4. 2015.

pomôcť lepšie sa sústrediť na reálne veci okolo nich, prípadne nadobudnúť stratenú rovnováhu.

Vo svete vidieť vzostup tzv. hybridných kúpeľov, teda snahu o vytvorenie akéhosi integrovaného centra zahŕňajúceho hotel, rezort, kúpele, fitness a wellness. V súvislosti s trendom kladenia dôrazu na preventívnu funkciu kúpeľov mnohé z nich zavádzajú ako súčasť procedúr aromaterapiu. Tá predstavuje jeden zo spôsobov využitia prírodných síl na liečenie. Pôsobí na báze využívania esenciálnych olejov, ktoré pomáhajú zmierniť fyzické symptómy a súčasne pôsobia na emočnú a mentálnu rovinu. Z pohľadu seniorov sú tak kúpele dôležité nielen pri liečení chronických ochorení, resp. úrazov, ale tiež oddávajú čas odkázanosti človeka (môže žiť plnohodnotný sebestačný život) tým, že pomáhajú pri liečení, resp. zmiernení príznakov depresí a iných psychických ochorení. Mnohé kúpele tak prispievajú k redukcii stresu, ktorý sa považuje za hlavnú prekážku inovatívneho myslenia, a rôznymi cvičeniami pozitívne ovplyvňujú aj pamäť, koncentráciu a ďalšie kognitívne procesy. Snažia sa ďalej pripraviť populáciu na starnutie, o čom svedčí aj to, že podľa SpaFinderWellnesssurveyofglobal spas²⁰ približne 80 % respondentov deklarovalo bezbariérový vstup, 50 % existenciu špeciálneho vybavenia vo svojich interiéroch a 43 % respondentov potvrdilo, že majú terapeutov, ktorí absolvovali špeciálne kurzy zamerané na prácu s osobami so zdravotným postihnutím. Iba 8 % respondentov však deklarovalo, že robia marketing zameraný na tento segment trhu. V budúcnosti možno preto očakávať, že kúpele budú vo väčšom meradle zlepšovať prístup k svojim službám aj starším ľuďom odkázaným na pohyb na vozíku, a to prispôbením šírky vchodov, zakúpením hydraulických postelí, stoličiek a pod.

Vo všeobecnosti vidieť, že nielen spotrebitelia, ale aj kúpele môžu byť šetrné k životnému prostrediu, či už pri výstavbe, alebo prevádzke. Vo svete si mnohé kúpele budujú imidž ako „zelené“ kúpele, ktoré dodržiavajú určité štandardy vo vzťahu k životnému prostrediu (napr. pri ošetrovaní používajú prírodné prípravky).

Ako dokumentujú spomínané trendy, jednotlivé kúpele sa snažia odlíšiť čo najviac od konkurencie, priniesť na trh niečo nové, ale zároveň reagovať na aktuálne problémy ľudí súčasnosti.

5. ZÁVER

Strieborná ekonomika predstavuje pojem, s ktorým sa budeme čoraz častejšie stretávať. Populácia postupne starne a s tým je spojená zmena v potrebách celej spoločnosti. Potreby starších sú často špecifickými potrebami a odlišujú sa od potrieb mladej, ako aj strednej generácie. Práve táto odlišnosť potrieb starších má výrazný vplyv na vývoj spoločnosti ako takej, na vývoj ekonomiky a v neposlednom rade aj politiky. Vplyvom týchto zmien sa začne meniť dopyt po určitých tovaroch a službách, ktorý sa bude zvyšovať v nadväznosti na špecifické potreby starších. Vieme s určitou istotou povedať, že výrazné zmeny nastanú v dopyte po zdravotných a sociálnych službách, pri bývaní a službách starším. Z mnohých štúdií vieme, že nastáva predlžovanie priemerného veku, a teda o niekoľko rokov bude výrazne väčší podiel staršieho obyvateľstva. Otázne je, či naša ekonomika zareaguje na vzniknutú situáciu dostatočne rýchlo. Potrebné štrukturálne zmeny budú zasahovať tak do ekonomického, ako aj sociálneho systému. Vzhľadom na tieto zmeny by bolo

²⁰ Pozri na <http://www.spafinder.com/newsletter/trends/2014/2013-trends-report.pdf>, dostupné k 14. 10. 2014.

potrebné striebornú ekonomiku riešiť v kontexte vládnych programov, a to prostredníctvom jednotlivých vzájomne previazaných štrukturálnych politík.

Príspevok je čiastkovým výstupom projektu APVV-0135-10 SILVER – Strieborná ekonomika ako potenciál budúceho rastu v starnúcej Európe.

LITERATÚRA

- [1] CASADO-DIAZ, M. A.: Retiring to Spain: An Analysis of Differences among North European Nationals. In: Journal of Ethnic and Migration Studie Vol. 32. Routledge, 2006, s. 1321 – 1339.
- [2] CASADO-DIAZ, M. A. – KAISER, C. – WARNES, A. M.: Northern European Retired Residents in Nine Southern European Areas: Characteristics, Motivations and Adjustment. In: Ageing and Society, 24. United Kingdom: Cambridge University Press, 2004, s. 353 – 381.
- [3] COMITEE OF REGIONS.: How to Promote Active Ageing in Europe: EU Support to Local and Regional Actors. Belgium, 2011.
- [4] COMMITTEE OF THE REGIONS.: Dealing with the Impact of an Ageing Population in the EU. In: Draft opinion from the 21st Commission Meeting. Belgium, 2009.
- [5] EITNER, C.: Discovery and Development of the Silver Market in Germany. In: KOHLBACHER, F. – HERSTATT, C., 2010, s. 309 –324.
- [6] EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE: Active Ageing and Solidarity between Generations. Dostupné na: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/eesc-12-16-en.pdf> k 20. 1. 2013.
- [7] FURLONG, M.: Turning Silver into Gold: How to Profit in the new Boomer Market place. 1. vyd. New Jersey: FT Press, 2007. ISBN 13-978-0-13-231199-1.
- [8] GASSMANN, O. – KEUPP, M. M.: Silver Market in Europe: Myth or Reality? In: Cabrera, Malanowski Information and Communication Technologies for Active Ageing, Opportunities and Challenges for the European Union. Assistive Technology Research Series, Netherlands: IOS Press, 2009. Volume 23, pp. 77 – 90.
- [9] GLOBAL AGENDA COUNCIL ON AGEING SOCIETY: Global population ageing: Peril or promise? In: World Economic Forum, 2012. Dostupné na: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC_GlobalPopulationAgeing_Report_2012.pdf k 20. 4. 2015.
- [10] GOTZKE, M.: Discovering the Silver Economy. In: Deutsche Welle, 2005. Dostupné na: <http://www.dw.de/dw/article/0,,1505482,00.html> k 13. 3. 2015.
- [11] GLOBAL WELLNESS INSTITUTE, GWI.: Global Spa and Wellness Economy Monitor. 2014. Dostupné na: http://www.globalspaandwellnesssummit.org/images/stories/gsws2014/pdf/GWI_Wellness_Economy_Monitor_Report_9.27.14.pdf.pagespeed.ce.ecLPzZXeYm.pdf k 14.10. 2014.
- [12] KOHLBACHER, F. – GUDORF, P. – HERSTATT, C.: Silver Business in Japan: Implications of Demographic Change for Human Resource Management and Marketing. In: German Chamber of Commerce and Industry in Japan. Tokyo, 2010. Dostupné na http://www.dijtokyo.org/publications/silver_business_in_japan_e.pdf. k 10. 3. 2012.
- [13] LOHMANN, M. – DANIELSSON, J.: How to Get the Future of Tourism out of Today's Consumer Surveys – Prospects for Senior and Kids Travel in Germany. Consumer Surveys. In: 7thInternational Forum on Tourism Statistics. Stockholm,

Sweden, 2004. Dostupné na: http://www.tourismforum.scb.se/Consumer_Surveys k 10. 3. 2012.

[14] MARTINEZ-ARCA, S.: Good practices in Public Procurement of Innovation in Galicia. 2014. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/growing-silver-economy-europe>. k 10. 10. 2014.

[15] OPINION OF THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND SOCIAL COMMITTEE.: The impact of population ageing on health and welfare systems. 2011. In: Dostupné na <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:044:0010:0016:EN:PDF> k 20. 1. 2013.

[16] OOSENBURG, A. – ZOON, A.: Ageing and Insurance: The opportunities of an Older Europe. In: Insurance Digest. Netherlands: Price water house Coopers, s. 26 – 31.

[17] PÁLENÍK, V. et al.: Strieborná ekonomika v slovenskom, európskom a svetovom kontexte. 1. vyd. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2012. 300 s. ISBN 978-807144-205-9.

[18] PÁLENÍK, V. et al.: Strieborná ekonomika – potenciál na Slovensku. 1. vyd. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2014. 359 s. ISBN 978-80-7144-234-9.

[19] REIFNER, U. – CLERC-RENAUD, S. – PEREZ-CARRILLO, E. F. – TIFFE, A. – KNOBLOCH, M.: Study on Equity Release Schemes in the EU. In: General Report Part 1. 2009.

[20] WALLACE, P.: Age quake Riding the Demographic Roller coaster Shaking Business, Finance, and Our World, Boston: Nicholas Brealey Publishing, 1999. ISBN 1-85788-192-3.

RESUMÉ

Rozvinuté ekonomiky sa v súčasnosti vyznačujú starnutím populácie, ktoré je spôsobené zvyšujúcou sa dĺžkou dožitia obyvateľstva a poklesom miery pôrodnosti. V dôsledku zlepšujúceho sa sociálneho zabezpečenia a sociálnych zvyklostí staršia populácia predstavuje pre ekonómov veľmi dôležitú skupinu. Vyplýva to jednak zo zvyšujúcich sa výdavkov na dôchodkové zabezpečenie, zdravotnú a dlhodobú starostlivosť, ale aj z hľadiska ich rastúceho dopytu, z ktorého môže ekonomika profitovať produkciou špecifických tovarov a služieb určených starším. Daný fenomén sa označuje ako strieborná ekonomika. Rozvoj striebornej ekonomiky sa chápe v celoeurópskom kontexte. Rok 2012 Európsky parlament a Rada EÚ vyhlásili za rok aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami s cieľom upozorniť na myšlienku aktívneho starnutia. Medzi hlavné iniciatívy patria zamestnanosť, participácia v spoločnosti, zdravie, nezávislé bývanie a integračná solidarita.

Strieborná ekonomika je šancou pre slovenských podnikateľov dynamicky rozvinúť svoje aktivity pri uspokojovaní špecifických potrieb čoraz aktívnejších a náročnejších seniorov. Ako možné oblasti uplatnenia striebornej ekonomiky v podmienkach Slovenska uvádzame poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel, stavebníctvo, dopravu, ubytovacie a stravovacie služby, zábavu a rekreáciu, zdravotníctvo a sociálnu pomoc, finančné a poisťovacie služby a v neposlednom rade vzdelávanie. Ako typický príklad uplatnenia striebornej ekonomiky uvádzame prípadovú štúdiu z prostredia kúpeľníctva na Slovensku. Vzhľadom na to, že starší sa v súčasnosti snažia viesť aktívnejší život, ich snaha bude zameraná aj na elimináciu nepriaznivých vplyvov súčasného životného štýlu a jednou z mnohých možností je aj častejšie vyhľadávanie kúpeľných služieb. Poukazujeme na to, že Slovensko stojí pred rozhodnutím, akú stratégiu zvolíť v tejto oblasti, aby čo najviac využilo svoj potenciál. Možno povedať, že slovenské kúpeľníctvo má vzhľadom na svoju geografickú polohu

a veľký počet minerálnych a termálnych prameňov veľmi dobré podmienky na rozvoj. Dôležitou otázkou z pohľadu využitia potenciálu slovenského kúpeľníctva a kúpeľného cestovného ruchu je aj to, do akej miery tieto odvetvia reflektujú svetové trendy. Môžeme povedať, že trendy sa v jednotlivých krajinách výrazne líšia. Kúpele by sa tiež mali usilovať reagovať na zvýšený dopyt seniorov po tzv. anti-ageingtreatments, teda po ošetrovaniach zameraných na zmiernenie starnutia prispôbením balíka procedúr aj tomuto segmentu trhu. Dnes sa už často stretávame aj s kúpeľmi, ktoré sa snažia byť čo najviac šetrné k životnému prostrediu, či už pri výstavbe, alebo prevádzke. Vo svete si mnohé kúpele budujú imidž ako „zelené“ kúpele, ktoré dodržiavajú určité štandardy vo vzťahu k životnému prostrediu.

RESUME

At present, the developed economies have been characterized by an aging population, caused by the increase in the population's length of survival and the declining birth rate. As a result of the improving social security and social practices the elderly population represents an important group for the economists. The reason for this are the increasing pension expenditures, health and long-term care expenditures and also the growing demand, of which the economy can benefit by producing of specific goods and services for senior citizens. The given phenomenon is referred to as a "silver economy". The development of a "silver economy" can be understood in a European context. The year 2012 was declared by the European Parliament and Council as the Year of Active Aging and Intergenerational Solidarity, in order to raise awareness about active ageing. The main initiatives include employment, participation in society, health, along with independent living and integration solidarity.

The Silver Economy is the chance for Slovak entrepreneurs to dynamically develop their business activities in meeting the specific needs of increasingly active and demanding seniors. The possible areas where the Silver Economy can be applied in Slovakia are the agriculture and food industry, construction, transport, accommodation and food services, entertainment and recreation, health care and social assistance, financial and insurance services and not least education.

The typical example of the application of the Silver Economy is the case study of spas in Slovakia. Given the fact that seniors are now seeking to lead active lives, their efforts will also focus on the elimination of the adverse effects of contemporary lifestyles and one of the many options is the more frequent search for spa services. However, we are pointing out that Slovakia faces a decision of what strategy to follow in this area to make the most of the potential. It can be said that Slovak spas, given their graphic location and large number of mineral and thermal springs, have very good conditions for their development. An important issue in terms of the potential use of Slovak spas and spa tourism is also to what extent global trends are reflected in this area. It can be said that these trends vary greatly from country to country. Spas should also trying to respond to the increased demand of seniors for anti-ageing treatments, thus after treatment focused on the mitigation of aging by adapting to a procedure package in this market segment, as well. Currently we often encounter spas trying to be more environmentally friendly, either during construction or operation. Many spas in the world are building their image as a "green" spa complying with certain standards concerning the environment.

PROFESIJNÝ ŽIVOTOPIS

RNDr. Viliam Páleník, PhD., je samostatným vedeckým pracovníkom Ekonomického ústavu Slovenskej akadémie vied od roku 1991 a prezidentom Inštitútu zamestnanosti v Bratislave od roku 2004. Jeho hlavným vedeckým zameraním je výskum hospodárskej politiky metodológiami ekonomického modelovania. Špecializuje sa na monetárnu a fiškálnu oblasť, ako aj na analýzy zamerané na trh práce, zahraničný obchod a európsku integráciu. Bol hlavným riešiteľom a spoluriešiteľom viacerých medzinárodných a národných vedeckých projektov, ako ACE Phare, 6FP, VEGA a APVV. Je členom Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru a Snemu SAV.

KONTAKT

ekonvpal@savba.sk